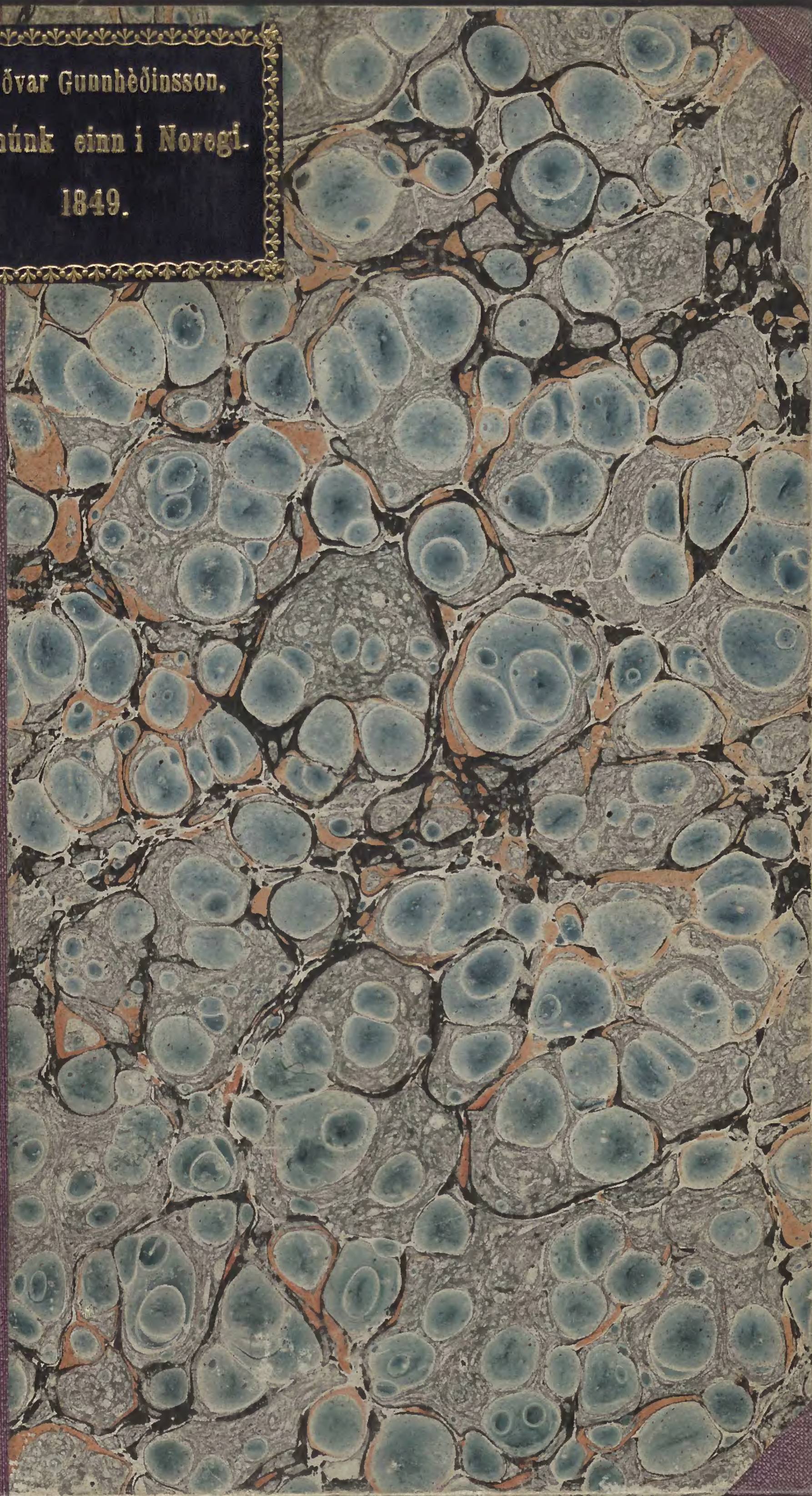
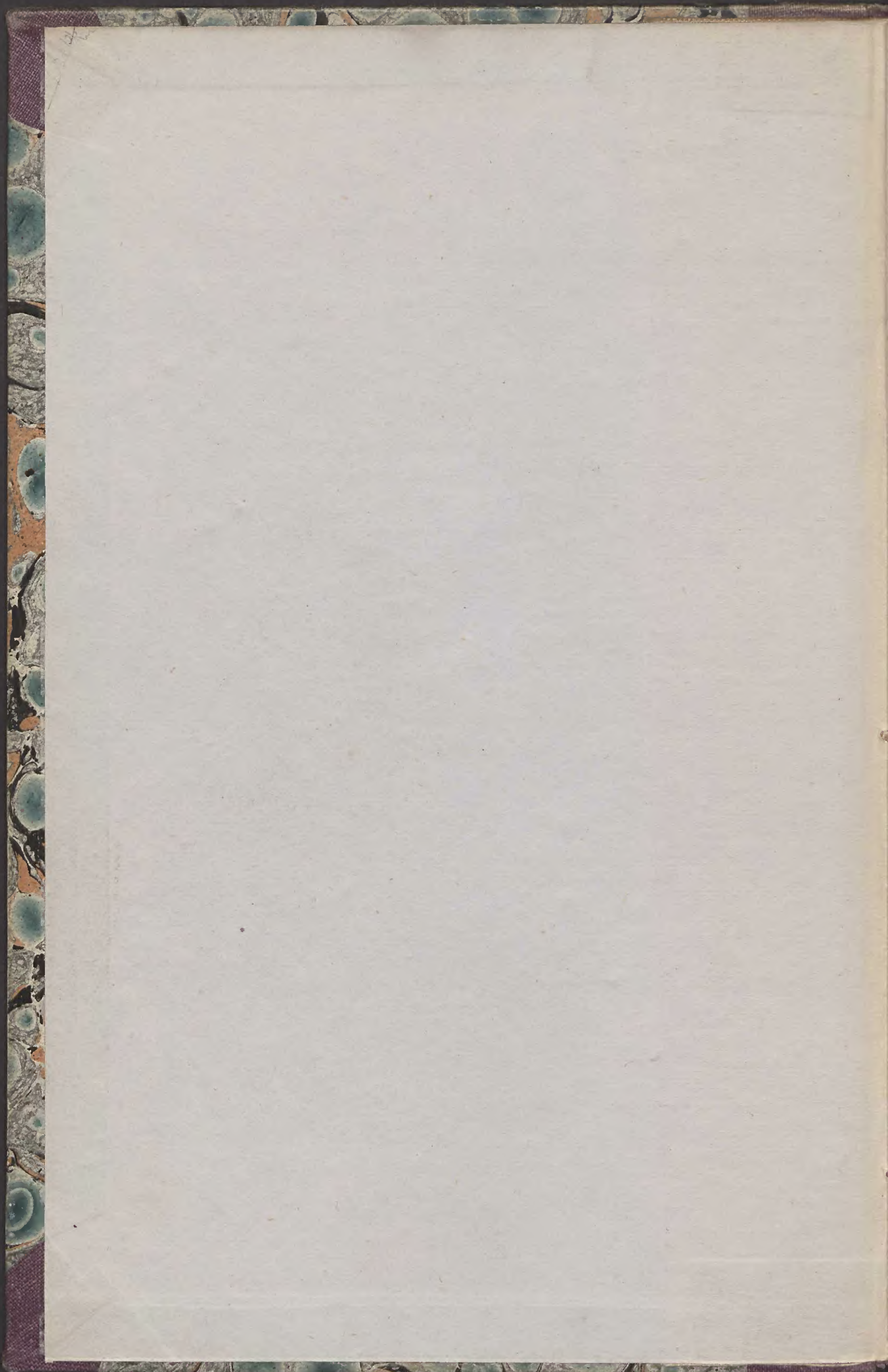
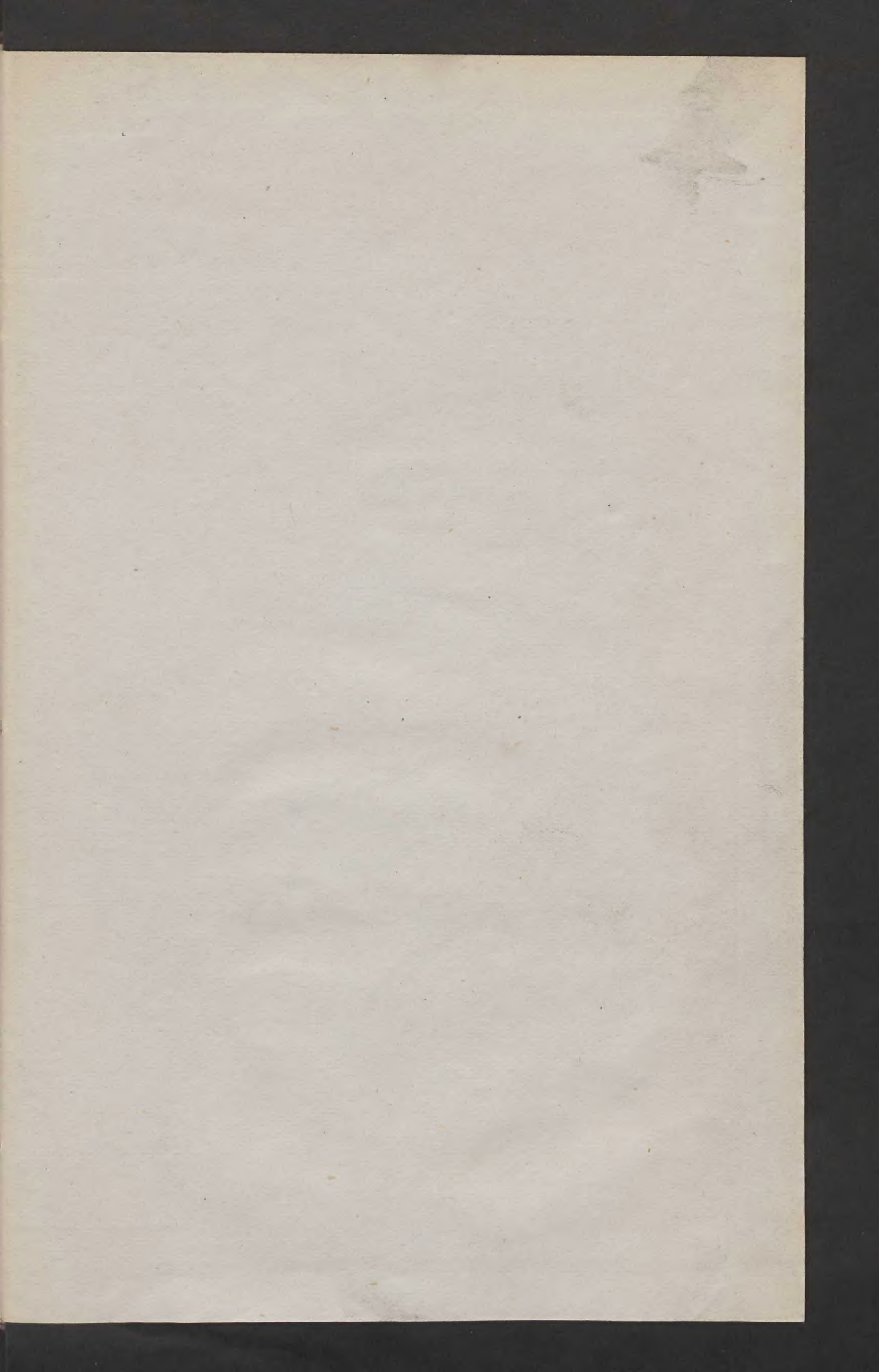
Böðvar Gunnhèðinsson.

Um múnk einn i Noregi.

1849.

BRÉF TIL ÍSLENDINGA

UM

MÚNK EINN Í NOREGI,

FRÁ

BÖÐVARI GUNNHÉÐINSSYNI.

Þat er þá reynt
er þú at rúnum spyrr
enum reginkunnum,
þeim er görðu ginnregin
ok fáði fimbulþulr
þá hefir hann bazt ef hann þegir.
Hávamál.

KAUPMANNAHÖFN.

PRENTAÐ Í S. L. MÖLLERS PRENTSMIÐJU.

1849.

BREV TIL ISLÆNDERNE

OM

EN MUNK I NORGE,

FRA

BÖDVAR GUNNHEDINS SÖN.

KJÖBENHAVN.

TRYKT I S. L. MÖLLERS BOGTRYKKERI.

1849.

Böðvarr Gunnhèðinsson sendir öllum löndum sínum á Íslandi kveðju guðs ok sína.

þat er öllum mönnum kunnigt, að land várt liggr svá utarliga á hnettinum ok er umgirt svá víðum sjá at langan tíma þarf, áðr fregnir komisk þangat frá öðrum löndum. Er því ok eðliligt, at mart kunni þat at verða, er yðr snertir, svá at þèr eigi fregnit fyrri enn eptir langan aldr. Efni brèfs þessa er þat, at ek vil segja yðr frá undarligum atburði, er varð hèr á landi ekki alls fyrir löngu, ok biðr ek yðr jafnframt at reiðask eigi, þó at ek minni yðr optliga á luti, þá er þèr vel kunnit af at segja, því at slíkt hlýtr opt at verða í ritum, þá er menn byggja ræðu sína á því er áðr hefir vorðit.

Svá er mál meðr vexti, at múnkr einn í Noregi hefir ritat margar bækr um íslenzka ok norræna tungu, ok um sögur þær er á þeim tungum eru skráðar. Væri þat of mikit, at telja hèr upp öll afreksverk hans ok lærdómsverk; en nýliga hefir hann frá sèr látit útganga eitt merkiligt rit, um þann lut, er danskir menn kalla „Skandinavisme". Er bók þessi samin á danska tungu, enn þótt Norðmaðr hafi skráð, ok vita menn eigi glöggliga, hví svá sè; geta þess sumir, at eins mani á Norðmönnum standa, ok mörgum þeóðverjum ok fleiri þjóða mönnum á seytjándu ok átjándu öld, er skömmuðusk fyrir sína eigin tungu, ok rituðu því á frakknesku; en sumir hafa þat fyrir satt, at Norðmenn muni hafa týnt tungu sinni, ok láni því danskir menn þeim mál, ok trúm vær ok at svá sè.

þessi múnkr er svá sterkr, at hann bersk viðr marga fjandr í senn; er ok afl hans et andliga raunmeira enn et líkamliga. Fjandmenn hans eru margir ok máttugir, og gegnir þat allri furðu, hve sterkliga hann fær þeirra árásir staðisk, því at eigi deyr hann at heldr, þó þeir kasti hánum mörgum sinnum til jarðar meðr andligum

Böðvar Gunnhedins sön sender alle sine landsmænd i Island guds og sin hilsen.

Det er alle folk bekjendt, at vort land ligger saa nordligen paa jordkloden og er omflydt af saa stort et hav at der behöves en lang tid, för end efterretninger kunne komme derhen fra andre lande. Derfor er det ogsaa naturligt, at der skee mange ting som eder vedkomme, men som i ikke höre om för end efter en lang tid. Dette brevs indhold er, at jeg vil fortælle eder en underlig begivenhed, som for en kort tid siden tildrog sig her, og beder jeg eder med det samme om, ikke at fortörnes over, at jeg erindrer eder ofte om de ting, som i vel kunne fortælle om, thi saadant maa ofte forekomme i skrifter, naar man bygger sine ord paa de ting som för ere blevne til.

Sagen forholder sig nemlig saaledes, at en munk i Norge har skrevet mange böger om islandsk og norsk tungemaal, og om de fortællinger, som ere forfattede i disse sprog. Det vilde blive altfor meget, at opregne her alle hans bedrifter og lærde heroismer, men nylig har han ladet fra sig udgaae et mærkeligt skrift, om den ting, som danske mænd kalde „Skandinavisme". Denne bog er forfattet i det danske sprog, omendskjöndt en Nordmand har skrevet den, og veed man ikke klarligen, hvorfor det er saa; nogle antage, at Nordmændene ere i samme tilstand, som mange tydske mænd og flere folk i det syttende og attende aarhundrede, som undsaae sig for deres eget sprog, og skreve derfor paa fransk; men nogle ansee det for sandhed, at Nordmændene have tabt deres sprog, og laane derfor sprog hos danske mænd, og saaledes troe vi og at det er.

Denne munk er saa stærk, at han kæmper med mange fjender paa een gang; hans aandelige kraft er ogsaa langt större end den legemlige. Hans fjender ere mange og mægtige, og er det et stort vidunder, hvor kraftigen han modstaaer deres angreb, thi ikke döer han, om de end kaster ham mange gange til jorden med aandelige

skeytum, heldr liggr hann ýlandi, sem djöflar þeir er kvámu at enum helga Jacobusi[1]), ok ætlar heiminn at œra meðr sinni emjan og askran, líka sem fuglinn pica meðr sinni þráligri hljóðan, þar sem hann klakar meðr viðanna lauf[2]). Þat ætla menn at hann hafi ótal augu, enn þótt engi hafi eitt þeirra sèt, því fjandr hans eru í allar ættir heimsins. Sá er hann nú bersk við, er einn danskr herra, er nefnisk Vorsá, er hann frægr hèr á landi fyrir lærdóm sinn ok vizku í öllu því er snertir fornar leifar og háttu forfeðra várra, en slíkt stoðar lítt eitt á Noregi, sem nú er fullr vorðinn af undarliga skapaðum vitringum, er ganga í kring meðr merkiligum glósum ok ræðum.

Sá hinn mikli bardagi, er nú stendr ámilli þessa hins sterka múnks ok Vorsás, er til kvaminn af því at múnkrinn heldr, at þeóðverjar hafi fyrr meir byggt Danaveldi, ok at Danir sè því þeóðverskir. Er þetta sá hinn fyrri partr ritsins, en hinn sinni greinir frá því, at Norðmenn hafi ritat nær því allar sögur þær, er skráðar eru á Íslandi, ok segir múnkrinn, at þær sè í Noregi skráðar. Eigi hafa menn heyrt frásagnir um fyriburði þá, er múnkinum hafa sýnsk; en þat hafa menn fyrir satt, at um einhverja nátt hafi draumórar hans verit stórkostlegir, ok illar svefnfarar; ok sè hann síðan meðr reikandi huga, andligu svefnœði þjáðr. Má þetta ráða af því, er hann drepr á draum nökkurn um háskóla í Noregi, þar er væri handritasafn eins mikit ok nú er í Kaupmannahöfn af íslenzkum skinnbókum. Draum þenna má lesa á bls. 39 athgr.

Eigi er þat ætlan mín at berjask viðr múnk þenna, en greina vil ek yðr lítit eitt frá því er hann segir um land várt og forfeðr. Vil ek fyrst ok framast biðja yðr at reiðask eigi, þó at ek nú sýni yðr marga heimskliga luti meðfram, fyrir því at slíkt hefir múnkrinn smíðat.

Er þá fyrst at byrja, þar er múnkrinn gengr í kring, ok lemr á báðar hendr meðr stórum höggum ok hættligum; bersk hann óttaliga viðr Íslendinga ena fornu, þá er nú liggja moldum orpnir. Múnkrinn segir at sögur vár Íslendinga sè í Noregi ritaðar, og kallar þær

---

1) Þetta má lesa á N. 645 bls. 60, í handrita safni Árna Magnússonar.

2) Sjá Stjórn (N. 266) á 68da dálki.

vaaben, men han ligger hylende, ligesom de djævle som kom til den hellige Jacob, og vil næsten bedöve verden med sin hylen og brölen, lige som fuglen pica, naar den skraaler med sin idelige jamren i træernes löv. Man troer, at han har utallige öine, omendskjöndt ingen har seet noget af dem, thi hans fjender ere paa alle verdens kanter. Den som han nu kæmper med, er en dansk herre, ved navn Worsaae; han er berömt i dette land for sin lærdom og kundskaber i alt det som vedkommer oldtidens levninger og vore forfædres sæder; men saadant hjelper kun lidet i Norge, som nu er bleven fuld af vise mænd af underlig skabning, som gaae omkring med mærkelige gloser og taler.

Den store kamp, som nu staaer imellem denne stærke munk og Worsaae, er foraarsaget derved, at munken troer, at de tydske have för bebygget det danske rige, og at de danske ere derfor tydske. Dette er skriftets förste deel; den anden handler om, at Nordmændene have forfattet næsten alle de sagaer, der ere skrevne (d. e. forfattede) paa Island; munken siger at de ere forfattede i Norge. Ikke har man hört fortællingen om de syner, som munken har havt; men det har man for sandt, at en nat vare hans drömmetaler storartede, og hans sövn meget urolig; siden er han med ustadig hu og martret af aandelig sygdom. Dette kan man slutte af den dröm som han har havt om et universitet i Norge, hvor der var saadan en manuskriptsamling af islandske böger som nu i Kjöbenhavn. Denne dröm kan læses pag. 39 not.

Det er ikke mit forsæt at ville kæmpe med denne munk, men noget lidet vil jeg fortælle eder om det som han siger om vort land og forfædre. Jeg beder eder först og fremmest om ikke at vredes over at jeg nu viser eder mange dumme ting imellem, thi det er munkens arbeide.

Da vil jeg först begynde med det, at munken gaaer omkring og slaaer til begge sider med store og farlige slag; han kæmper en frygtelig kamp med de gamle Islændere, som nu skjules af muld. Munken siger at vore islandske fortællinger ere forfattede i Norge,

meðr dönsku nafni norskar. Nú veit ek at þèr vitit vel at nær því allar þær sögur, er til eru á skinnbókum, og segja frá Norðrlöndum, eru á Íslandi skráðar. En sumar þeirra eru svá illa ritaðar, svá sem er Fagrskinna, at vel megum vèr þær Norðmönnum gefa ok þeim eigna. Er ok Fagrskinna, ásamt Ólafs sögu helga, aumligr samsetningr eptir vel rituðum sögum Íslendinga. Vel megum vèr ok eigna Norðmönnum fleiri rit, þau er ek nú man upp telja, ok minna yðr á nökkura staði ór þeim, þá er af megi ráða, at Norðmenn hafi þau skráð. Vil ek þess heldr geta, enn at nökkurr fáfróðr íslenzkr heimskingi hafi þau samit, fyrir því at sá hefði sèt at hánum var þat eigi fært, nema þau yrði ritut á sama hátt ok nú má sjá. Rit Norðmanna telr múnkrinn upp, og eru þau fyrst og framast lögbækrnar; þá Stjórn, konungs-skuggsjá, Streingleikirnir, Fagrskinna, saga Barlaams ok Jósafats; einnig Alexanders-saga. Nú vil ek minna yðr á, at undarlegar skepnur hafa talit múnkinum trú um, at Stjórn se í Noregi skráð. Vil ek þat yðr segja, at Alexanders sögu er ór látínu snúit at boði Brands byskups á Hólum, ok ritut á sömu bók ok Stjórn; er þat stór bók í arkarbroti, ok öll ritut meðr sömu hendi, nema nökkur blöð, er seinna er við bætt. En heimskan Norðmanna var svá mikil at þeir sögðu þat lygi er höfundr bókarinnar hafði um rit sitt skrifat; sögðu þeir frá þessu, ok trúði múnkrinn því. Má sanna um flestar sögur, at þær er á Íslandi skráðar, en á fám stendr þat svá berliga sagt sem á Stjórn. Minna vil ek yðr ok á þat, er helzt greinir rit Norðmanna frá ritum Íslendinga; ræða Íslendinga er einföld ok aflmikil, rit þeirra eru flest eldri og skráð á frelsisdögum lands várs; ræðuháttr á Skuggsjá ok aumligu rusli því er menn kalla Streingleikar, ok fleirum smáritum[1]), sýnir

---

[1]) Svá sem ór No. 11 í safni Árna Magnússonar, á 10du bls.: „Svá var skírr ok hreinn meydómr heilagrar Mariae ok kaldr frá öllum hita líkamligs losta, at náttúran hennar gat eigi tendrat syndafnjóskinn með henni." — Í streingleikunum er ræðuháttr meðr sváfeldu móti: Þá suaraðe henni frúen: hin fríða mín, sagðe hón, máttu sýna mèr fingrgullet? Já frú mín, kuað hón, væl likar mer at þer seð (4 Mbr. fol. 24 a). — Ó hosson hvessu fögr hon sitr með bero hári, oc hue gott væri um þat at rǫda við hana, hyggja engi er með mer ne ord huartki afl ekki, hendr skjálfa, fǫtr bifaz, mer hamstolnum sœmir ængi klæðabúnaðr, ræzla níttar þat at mæla er áðr hug hafða (4 [drama *ερωτικον*] Mbr. fol. 3 b) — Þuí man ec nú mæla við Venerem kuenna gyðju, er bani er lífs

og benævner dem med et dansk navn **norske**. Jeg veed, at det er eder vel bekjendt, at næsten alle de sagaer som ere skrevne paa skindböger, og fortælle om Nordens lande, ere forfattede i Island. Men nogle af dem ere saa slet skrevne, som f. ex. Fagrskinna, at vi meget vel kunne afstaae dem til Nordmændene og tilskrive dem disse. Fagrskinna tilligemed Olafs helga saga, er ogsaa en jammerlig sammensætning efter velskrevne islandske sagaer. Vel kunne vi og tilegne Nordmændene flere skrifter som jeg vil opregne, og erindre eder om nogle steder i dem, som klarligen vise at de ere forfattede i Norge. Dette vil jeg heller antage, end at nogen uvidende islandsk dumrian har skrevet dem, thi denne vilde have indseet at han ikke kunde det, uden at skrive dem saaledes som vi nu have dem. Munken opregner Nordmændenes skrifter; det er först og fremmest lovbögerne, dernæst Stjórn, Kongespeilet, Strengelegene, Fagrskinna, Barlaams og Josafats saga; ligeledes Alexanders saga. Nu vil jeg erindre eder om, at underlige skabninger have faaet munken til at troe, at Stjórn er skreven i Norge. Det vil jeg sige eder, at Alexanders saga er oversat fra latin efter befaling af Brand, biskop paa Hólum, og skreven paa samme bog og Stjórn; det er en stor bog i folio, og helt igjennem skreven med samme haand, med undtagelse af nogle blade, som senere ere tilföiede. Men Nordmændenes dumhed var saa stor, at de erklærede det for lögn som bogens forfatter have skrevet om sit eget skrift; dette fortalte de, og munken troede det. Det kan bevises om de fleste sagaer, at de ere forfattede i Island, men paa faae staaer det saa tydeligen skrevet som paa Stjórn. Ogsaa vil jeg erindre eder om det som især adskiller Nordmændenes skrifter fra Islændernes; Islændernes stil er simpel og kraftfuld; de fleste af deres skrifter ere og ældre, og forfattede i vort lands frihedsdage; stilen paa „Kongespeilet" og det jammerlige töi som man kalder „Strengelege", og flere smaaskrifter[1]), viser at skrif-

———

míns (4 [dr. εϱ.] Mbr. fol. 3 a). Má vera, at einnhverr ómenntaðr Íslendinga hafi ritat þetta seint á miðjum öldum; en þó er slíkr samsetningr Norðmönnum öllu líkari enn Íslendingum. — Í konungs skuggsjá má finna marga þesskonar luti, ef menn leita í indice áútgáfu norðmanna, svá sem undir „Kongen" ok víðar.

[1]) Dette maa læses i originalen, hvis man skal see den smaglöse stil tilfulde. I „Kongespeilet" kan man finde mange saadanne ting, hvis man söger i registeret til den norske udgave, som f. ex. under Art. Kongen, o. fl. st.

at ritin váru samin eptir at konungdómrinn var búinn at kúga þjóðina og anda hennar; þat vitit þèr ok sjálfir, at á Íslandi hlæja menn meðk at mörgum þeim setningum er í Skuggsjá finnask, ok kallit þèr þær í skopi „uppskrúfaðar", sumir kalla þær smekklausar, en allir kveða þær illa samdar. Mundu Norðmenn aldri á dögum Einars þambarskelfirs ok Erlings Skjálgssonar hafa ritat þvílíka bók; en þá rituðu Íslendingar bækr sínar, því Norðmenn rituðu ekkert, nema lög ok máldaga, er eigi eru teljandi meðr bókum þeim, er menn nefna þá er menn dœma um fegurð ok afl málsins. Nú vil ek telja þær helztu bækr er prentaðar eru, ok samdar á Íslandi. 1) Landnámabók, 2) Fornmanna sögur, 3) Heimskringla Snorra Sturlusonar, 4) Egils saga, 5) Njála, 6) Laxdæla, 7) Eyrbyggja, 8) Grettis saga, 9) Gunnlaugs saga ormstungu, 10) Harðar saga Grímkelssonar, 11) Hungrvaka, 12) Orkneyinga saga, 13) Sturlunga saga, 14) Svarfdæla saga, 15) Valla Ljóts saga, 16) allar sögur þær er kallask „Nordiske-Oldskrifter", og útgefnar eru af „nordisk literatur samfund", 17) Edda Snorra Sturlusonar, 18) safn þat er nefnisk Fornaldar sögur Norðrlanda, 19) Grágás, ok enn fleiri sem oflangt yrði upp at telja; fyrir því at slíkt á sèr rèttan stað í bókasögu Íslands. Ein bók er þat, er múnkrinn segir á 43 bls. at íslenzkr maðr hafi ritat i Noregi, er þat saga Nikolásar erkibyskups. Bók þessa þekkir ek eigi, en þat vilda ek gjarna, at þèr gæfit hana Norðmönnum, fyrir því at meðal enna fá orða er múnkrinn telr upp, er ein heimsklig vitleysa, er Íslendingr eigi mun ritat hafa; þat er mustela er vèr Norðmenn kalla hreysikött; þat kallar múnkrinn „Röskat" ok er óvíst hvat tungu þat er. Nú hefir ek minnt yðr à, at nær því allar sögur várar sè ritaðar á Íslandi; segir múnkrinn ok eigi, at engin sè þar ritut; en hann vill eigi láta orðið íslenzkt eiga sèr stað í máli váru. Þá er Norðmenn váru til Íslands komnir ok seztir þar at, váru þeir orðnir Íslendingar, ok hættir at vera Norðmenn. Eptir áliti múnksins hafa Norðmenn eigi átt rètt til at kalla öll lönd, þau er þeir byggðu, annat enn Noreg, er hann vil kalla íslenzka luti norska. Því engum dettr í hug at nefna hluti sína meðr nafni annars lands enn þess sem þeir fæðask í ok byggja. Þat er víst, at tunga sú er Ameríku-

terne vare forfattede efter at kongedömmet havde underkuet folket og dets aand, det veed i ogsaa selv, at i Island leer man meget over mange af de sætninger som findes i „Kongespeilet", og kalder i dem for spög „opskruede" (svulstige), nogle kalde dem smaglöse; alle sige at de ere slet skrevne. Paa Einar Þambarskælvers og Erling Skjalgssöns dage vilde Nordmændene aldrig have skrevet saadan en bog; men da forfattede Islænderne sine böger, thi Nordmændene skreve ingen ting uden love og jordregistre, som man ikke kan regne iblandt de böger som man anförer naar man bedömmer sprogets skjönhed og kraft. Nu vil jeg opregne de mærkværdigste trykte bøger, som ere forfattede paa Island. 1) Landnámabók, 2) Fornmanna sögur, 3) Heimskringla Snorra Sturlusonar, 4) Egils saga, 5) Njála, 6) Laxdæla, 7) Eyrbyggja, 8) Grettis saga, 9) Gunnlaugs saga ormstungu, 10) Harðar saga Grímkelssonar, 11) Hungrvaka, 12) Orkneyinga saga, 13) Sturlunga saga, 14) Svarfdæla saga, 15) Valla Ljóts saga, 16) alle de sagaer som kaldes „nordiske oldskrifter", og ere udgivne af „nordisk literatur samfund", 17) Edda Snorra Sturlusonar, 18) den samling som kaldes Fornaldar sögur norðrlandat 19) Grágát og endnu mange flere som det vilde blive for langt at opregne, thi saadant har hjemme i Islands literaturhistorie. Een bog er det, som munken paa pag. 43. siger at en islandsk mand har skrevet i Norge, det er fortælling om Nicolas erkebiskop. Denne bog kjender jeg ikke, men det vilde jeg gjerne, at i gav den til Nordmændene, thi iblandt de faae ord som munken anförer, er en stor bommert, som en Islænder vist ikke har gjort; det er mustela er vér Norðmenn kalla hreysikött; det kalder munken „Röskat"; og er det uvist hvad sprog det er. Nu har jeg erindret eder om at næsten alle sagaer ere skrevne paa Island; munken siger heller ikke, at ingen er skreven der, men han kan ikke lide at ordet íslenzkt existerer i vort sprog; strax efterat Nordmændene vare komne til Island og de havde nedsat sig der, vare de blevne til Islændere, og ophörte med at være Nordmænd. Efter munkens mening har Nordmændene ikke havt nogen ret til at benævne de lande som de opdagede, anderledes end Norge, da han vil kalde islandske ting norske; thi ingen falder paa at benævne sine ting med et andet landsnavn end det lands som de födes i og beboe. Det er vist, at Ame-

menn mæla á, er amerikanisk, ok allir lutir þeirra, en ritmál þeirra er enskt, þó eigi sè þat til komit á sama hátt ok ritmál Norðmanna er danskt. Enn fremr kemr múnkrinn meðr heimskligar setningar, er hvergi eiga viðr efni þat er hann vill tala um, svà sem er hljóðan hans um þat, at innbúar á Barthelemí tali eigi á bartelemiska tungu; má þar af ráða, at munkrinn þekkir eigi luti þá er hann talar um, fyrir því at blökkumenn mæla þar á indíaniska tungu, ok sænskir menn á sænska tungu. Hinir fyrrnefndu heyra til stórkostligum þjóðflokki, og mætti þó vera at sannað yrði at þeir mælti á barthelemiska tungu; hinir síðari eru sænskir menn, er eigi vilja stofna neitt sèrligt ríki á Barthelemí, heldr miklu framar unna tungu sinni í Svíaveldi; allir vitu þat er heilvita eru, at tungur þjóðanna lagask eðr breytask at vörmu spori ok menn eru seztir at langt frá höfutlandinu, hvárt er þeir eru í sambúð viðr þá menn er tala á aðra tungu eðr ekki.

Múnkrinn er ok ákafliga hræddr viðr þat at íslenzk tunga ok „norsk" sè köllut „oldnordisk", fyrir því at hann óttask at þá muni Danir fá nökkut af bókunum hans. En hann hatar Dani enn meir enn sjálfan Vorsá. — Á einum stað hefr hann vantat orð, ok gört sænskt grautarorð, er nefnisk „Norrönasproget"; er þetta og eigi danskt orð, fyrir því at eðli tungunnar leyfir eigi slíka myndan er eigi má án greinis vera. Hann veit eigi, at Íslendingum þótti eigi þörf á at tala um íslenzka tungu; þá er þeir rituðu bækr sínar efaðisk engi um at þeir væri höfundarnir, var ok hugsan þjóðanna öðru vísi enn nú er hún; fundu menn miklu betr enn nú þat hit andliga samband er vera á ámilli þjóðanna; þá var eigi kominn sá hinn mikli ok furðulegi einstæðingskapr þeirra, sem nú er; þá var sama mál talat í Noregi, Danaveldi ok Íslandi; mynduðu þessi þrjú lönd hina eginligu Scandinaviam; ok samt er múnkrinn svá heimskr at trúa því, at á sjálfum norðrlöndum mundu menn sín ámilli aðgreina tungurnar meðr ýmsum nöfnum, þá er hinn norræni andi ljómaði jafnt yfir sérhverjum einstökum manni. Þau stríð er Danir áttu viðr Norðmenn, eru á sinn hátt eins ok þá er borgar menn berjask hvárir viðr aðra. Þess háttar stríð styrkja, enn eyðileggja ekki. Þá er

rikanernes talesprog er amerikansk, og alle deres ting, men deres skriftsprog er engelsk, skjöndt af gandske andre grunde end Nordmændenes skriftsprog er dansk. Endvidere fremkommer munken med dumme sætninger, som slet ikke vedkomme den sag han taler om, saasom hans raaben om det, at Barthelemys indbyggere tale ikke et barthelemisk sprog, hvoraf man kan slutte, at munken kjender ikke til de ting som han taler om, thi negerne der tale indiansk sprog og de svenske tale svensk sprog. De förnævnte höre til en stor folkestamme, og dog kunde det være at man kunde bevise at de talte i barthelemisk sprog; de sidste ere svenske mænd, som ikke have i sinde at oprette et selvstændigt rige paa Barthelemy, men derimod elske deres svenske sprog; og dog kunde det hænde sig, at man vilde kunne bevise at et barthelemisk sprog existerede paa Barthelemi; alle mennesker med sund fornuft vide det, at folkenes sprog dannes og forandres strax efterat man har nedsat sig langt borte fra hovedlandet enten de ere i selskab med dem som tale et fremmed sprog eller ikke.

Munken er ogsaa frygtelig bange for at islandsk og norsk sprog kaldes oldnordisk, thi han frygter for at de danske da vil faae noget af hans böger. Men han hader Dansken endnu meer end selve Worsaae. Etsteds har han manglet ord, og lavet et svensk miskmask, som kaldes Norrönasproget; det er ikke et dansk ord, thi sprogets natur taaler ikke saadan en ordform, som ikke kan undvære articlen. Men han veed ikke, at Islænderne ansaae det for unödvendigt at tale om islandsk sprog, da de skreve deres böger; ingen tvivlede om at de vare forfatterne; folkenes tanker vare anderledes end nu; da fölte man langt bedre det aandelige baand som bör være imellem os alle, da vare folkene ikke begyndte med at isolere sig med ensidighed, som nu; da taltes det samme sprog i Norge, Danmark og Island; disse tre lande dannede det egentlige Scandinavien; og alligevel er munken saa taabelig og troe det, at man i selve de nordiske lande skulde skjelne imellem sprogene med forskjellige navne, da den nordiske aand flammede lige skjönt over hvert individ. De krige som de danske förte med Nordmændene, ere i sit slags ligesom naar borgere stride med hinanden indbyrdes. Saadanne krige styrke,

íslenzkr maðr var suðr á Vallandi, ok var hann spurðr hverr hann væri, þá mundi hann hafa sagt: ek er norrænn maðr. En nú var hann spurðr hvaðan af norðrlöndum, þá mælti hann: Ek em Íslendingr. Komum vær þar at enu sama sem áðr nefnda ek.

Þat undrar mik stórum, at Vorsá kallar þat at banna Íslendingum at segja at þeir hafi ritat sögur sínar: dœmalaus rangindi í sögulegri merkingu; þat er framar „norsk" heimska.

Múnkrinn klifar stórliga á Þjóðólfi í Hvini; hefir oss aldri dottit í huga at efask um at hann væri í Noregi; en margir íslenzkir menn rituðu bækr ok ortu kvæði í Noregi á íslenzku, sem reiknask eiga meðr íslenzkum bókum, ok víst er þat, at Noregskonungar urðu optliga at fá menn af Íslandi til at rita fyrir sik, fyrir því at engi kunni þat í Noregi[1]. En Þórsdrápa Þjóðólfs ens Hvinverska heitir eigi Haustlang, svá sem múnkrinn segir, heldr Haustlöng (eðr Haustlaung). En þessa drápu tók Snorri Sturluson ór Noregi ok fór með til Íslands, því hón hefði án efa glatask í Noregi. At öðru leyti tjár eigi at ræða um manna- ok staðanöfn, þau er múnkrinn ritar um, því at öll eru þau rangfærð ok afmynduð.

At múnkr þessi hinn hrausti sè merkiligri enn aðrir múnkar, má ráða af því, at hann bersk með ópi ok köllum; þat kölluðu látínumenn *clamare*. Heyrit: Ísland er „norsk", ekkert annað enn (man þat minna af þeirri orsök) „norsk", einkum ok einungis „norsk" eigi sænsk, enn síðr dönsk nýlenda. Þessi orð heimta stórkostliga röddu. Má ok vera, at nökkut sè þat á Íslandi, er hann eigi á, en langar til at eignask; þvi meðr köllum ok ópi reynir hann at sýna at Ísland eigi at heyra undir Noreg, en eigi undir Danaveldi.

Þrír lutir eru til, er ráða má af sögum norðrlanda:

1) At þat sè rètt, at kalla íslenzka tungu á öllum skinnbókum þeim er í Noregi ok Íslandi eru ritaðar; þó skal þess eigi dyljask, at ræðusnið á Konungs-skuggsjá, Fagrskinnu ok Ólafs sögu helga bannar norskum bókum at vera saman viðr íslenzkar, sökum fákunn-

---

[1]) Frá því er sagt í sjálfri Stjórn, at Brandr byskup á Hólum hafi at boði Noregs konungs látit rita þá bók, ok er auðsært af því, at íslenzkan mann þurfti til þess at rita bókina.

men ödelægge ikke. Naar en islandsk mand var syd i Italien, og han blev spurgt hvem han var, saa vilde han have svaret: jeg er en nordisk mand. Men hvis han blev spurgt: fra hvilket nordisk land han var, da vilde han have sagt: jeg er Islænder. Der komme vi til det samme som jeg nævnte för.

Det undrer mig storligen, at Worsaae kalder det, at nægte Islænderne ret til at sige at de have skrevet deres sagaer, en magelös historisk uretfærdighed; det er snarere norsk dumhed.

Munken beraaber sig meget paa Þjóðólf i Hvini; det har aldrig faldet mig ind at tvivle om at han var i Norge; men mange islandske mænd forfattede böger og digtede sange i Norge paa islandsk, som bör regnes iblandt de islandske værker, og vist er det, at Norges konger maatte ofte lade hente mænd fra Island til at forfatte for sig, fordi ingen kunde det i Norge[1]. Men Þórsdràpa af Þjóðólfi hvinverska hedder ikke Haustlang, som munken siger, men Haustlöng (eller Haustlaung). Og dette digt tog Snorre Sturluson fra Norge og bragte det til Island; thi det vilde uden tvivl være tabt i Norge. For resten hjelper det ikke at tale om mænds og steders navne som munken skriver om, thi de ere alle fordreiede og urigtigt gjengivne.

At denne heroiske munk er mærkværdigere end andre munke, kan man slutte deraf, at han kæmper med kalden og raaben; det kaldte Latinerne *clamare*. Hör: „Island er en norsk, intet andet (er det maaskee ringere af den grund) end norsk, ene og alene en norsk, ei en svensk, end mindre en dansk coloni." Disse ord fordre en kraftig stemme. Det kan og være, at der var noget paa Island, som han ikke har, men har lyst til at eje; thi med raab og skraalen söger han at vise at Island bör höre under Norge, men ikke under Danmark.

Tre ting kan man slutte af de nordiske (islandske) sagaer:

1) At det er rigtigt, at kalde det sprog islandsk, i hvilket alle de skindböger, som ere forfattede i Norge og Island, ere skrevne; dog kan jeg ikke skjule det, at Stilen paa „Kongespeilet", Fagrskinna og Olafs helga saga forbyder norske böger at være i samkvem med de

[1]) Det fortælles i selve Stjorn, at Brand, biskop paa Holum, har efter befaling af Norges Konge skrevet denne bog, og sees deraf tydeligen, at der maatte en islandsk mand til at forfatte bogen.

áttu Norðmanna í at rita; ok þess lutar einnig at þeir tilbáðu Konunga sína, er sjá má á konungs-skuggjá.

2) At nafnit 'norræn tunga (ɔ: oldnordisk) á jafnvel viðr öll norðrlönd, þá er menn tala um Scandinaviam yfir höfut; en bókamál norðrlanda et gamla heitir at rèttu lagi íslenzka, ok bœkr þær enar fornu, er á norðrlöndum eru ritaðar, eru íslenzkar.

3) At ein af þeim óteljandi vitleysum, er heimskingjum kann í hug at detta, er sú, at kalla at bœkr norðrlanda enar fornu sèu ritaðar á „norska" tungu.

Nú hefir ek ritat yðr lítit eitt um þenna hinn undarliga múnk; ek vonar mik at þèr manit hlæja at hánum ok flokki hans. En um þat hefir ek eigi ritat, er hann segir um Danmörku ok herra Vorsá; má ráða af riti hans, at Vorsá veit ekkert, enn múnkrinn allt.

Brèf þetta hefir ek ok á dönsku ritat, fyrir því at þeir, er nú berjask viðr þenna hinn undarliga múnk, mæla á danska tungu; er þat rètt, at þeir skilji allt er verðr í þessu efni.

---

islandske, formedelst Nordmændenes ukyndighed i at skrive; som og fordi de tilbade deres konger, som man kan see af „Kongespeilet".

2) At det navn oldnordisk (norræn tunga) passer sig lige godt til alle de nordiske lande, naar man taler om Scandinavien overhovedet; men det gamle nordiske skriftsprog hedder med rette islandsk, og de gamle böger, som ere skrevne i de nordiske lande, ere islandske.

3) At en af de utallige galskaber, som en dum mand kan finde paa, er det, at sige, at de gamle, i de nordiske lande skrevne böger, ere skrevne i et „norsk" sprog.

Nu har jeg fortalt eder noget lidet om denne underlige munk, og haaber jeg at i vil lee over ham og hans flok. Men det, som han siger om Danmark og Hr. Worsaae, har jeg ikke fortalt; man kan slutte sig af hans skrift, at Worsaae veed ingenting men munken alting.

Dette brev har jeg ogsaa skrevet paa dansk, fordi de som nu kæmpe med denne underlige munk, tale det danske sprog; og er det rigtigt at de skulle forstaae alt det som skeer angaaende denne sag.

